

Felix Siedhoff, ***Der Kanon der niederländischen Geschichte. Eine Untersuchung zum Bedürfnis nach Identität, Gemeinschaft und Bürgersinn*** (Niederlande-Studien. Kleinere Schriften 14; Münster [etc.]: Waxmann, 2011, 169 pp., ISBN 978 3 8309 2462 3).

De recente totstandkoming van een Nederlandse historische canon heeft waarnemers doen concluderen dat Nederlanders zich vreemdeling in eigen land wanen. Deze observatie wordt gedeeld door Felix Siedhoff, een jonge Duitse alumnus Nederlandse-Studien uit Münster. Siedhoff vraagt zich af of hoe een liberaal en tolerant land, dat opkomt voor de vrijheden van het individu en gericht is op internationale samenwerking, ertoe komt een nationale canon te ontwerpen die het tegenovergesteld lijkt te verwoorden.

Hij onderzoekt allereerst de functies van de canon. Zijn antwoord leert dat de canon de Nederlandse identiteit aanschouwelijk maakt en de (samenhang van de) Nederlandse gemeenschap evenals de burgerzin versterkt. Zijn belangrijkste onderzoeksvraag is die naar de oorzaken van een dergelijke canon. Deze kwestie komt aan bod in een hoofdstuk dat meer dan de helft van zijn boek beslaat.

Na een inleiding behandelt de auteur enkele kernbegrippen uit zijn benadering: natie, nationalisme, persoonlijke en collectieve identiteit evenals culturele en nationale identiteit. De inzichten van onder anderen Hobsbawm, Gellner en Anderson tonen een bekend theoretisch panorama. Mede omdat de auteur heeft nagelaten de vraag op te werpen of, en zo ja in hoeverre, deze inzichten tevens gestoeld zijn op bestudering van de Nederlandse geschiedenis, komt dit overzicht ietwat plichtmatig over. De conclusie dat nationale identiteit een dynamisch fenomeen is, functionerend naast andere identiteiten van individuen en groepen, is onweerlegbaar. De opmerking dat culturele identiteit doorgaans een onderdeel vormt van de nationale identiteit is daarentegen aanvechtbaar.

Summier gaat Siedhoff in op de canon zelf. De auteur benadrukt het brede panorama van de gezamenlijke canonvensters waarin ook ruimte bestaat voor zwarte bladzijden. Het rapport van de Onderwijsraad uit 2005 neemt hij als startpunt van het door de minister van Onderwijs gevraagde canonvoorstel dat de commissie Van Oostrom in 2006 presenteerde. Opmerkelijk is dat uitspraken van ‘die Politik’ over de canon hier beperkt blijven tot verklaringen van deze minister. Inzake de *Selbstverständnis* van de canoncommissie wijst Siedhoff er terecht op dat Van Oostrom cum suis weliswaar

afstand trachtten te houden tot de door de initiatoren beoogde versterking van de Nederlandse identiteit maar dat de verbinding tussen canon en nationale identiteit niet valt weg te redeneren. Het gaat hier immers niet uitsluitend om kennis maar evenzeer om burgerzin, gemeenschap en collectieve identiteit.

In zijn poging de behoefte hieraan te verklaren, onderscheidt Siedhoff als oorzaken de ingrijpende sociaal-culturele omwentelingen vanaf de jaren 1960, de immigratie, de Europese eenwording en de daaruit voortkomende angsten, en de globalisering. Een breed opgezette schets van de naoorlogse geschiedenis, die blijk geeft van belezenheid, voert de lezer langs wederopbouw, ontzuiling – waar hij de verkiezingsuitslagen van de protestantse zuil verengt tot de CHU – en individualisering en het ontstaan van de *permissive society* en *Toleranzpolitik*. In navolging van Lademacher wijst hij erop dat met de ontzuiling ook een belangrijk deel van de identiteit verloren ging. De door Siedhoff sterk aan liberalisme gekoppelde vrijheidszin zou tot in het absurde zijn doorgevoerd en ontaard in egoïsme, afzijdigheid en crimineel gedrag. Het uit elkaar drijven van de Nederlandse samenleving is zijns inziens onafzienbaar. Tegen deze achtergrond leidde een nationale identiteitscrisis, voortkomend uit twijfel aan de tolerante idealen, en maatschappelijk onbehagen, gebaseerd op de afnemende solidariteit en gemeenschapszin, tot een groeiende behoefte aan identiteit en collectieve samenhang.

Dit alles zou versterkt zijn door de gevolgen van immigratie, globalisering en europeanisering, factoren die globaal in kaart worden gebracht. Hoewel Siedhoff oog heeft voor de onderlinge samenhang verzuimt hij een duidelijke weging te geven. Bovendien oogt zijn behandeling van de Europese eenwording, slechts opgevat als een politiek-bestuurlijk fenomeen, mager. De paragraaf globalisering vormt de zwakste schakel; het gepresenteerde overzicht van theoretische opvattingen concretiseert nergens de impact op Nederland met empirisch materiaal.

Uit de constatering dat de onzekere Nederlanders zich in een *Mentalitätswandel* bevinden concludeert de auteur dat ‘het volk’ een sterkere identiteit vraagt, en dat daarmee ook naar de eigen cultuur en geschiedenis wordt gevraagd. In zijn slotwoord stelt Siedhoff dat de toenemende behoefte aan identiteit werd versterkt door de gegroeide interesse in nationale geschiedenis. Dat roept de vraag op of oorzaak en gevolg hier niet worden omgedraaid. Bovendien is het al te kras om van een verlangen van ‘het volk’ te spreken zonder vraagtekens te plaatsen bij de representativiteit van de weergegeven opvattingen.

Aan het einde probeert de auteur een antwoord te geven op de doelmatigheid van de canon, opgevat als versterking van het Nederlandse wij-gevoel. Siedhoff noemt de bezwaren van Grever, Jonker, Ribbens en Stuurman, die een nationale canon om uiteenlopende redenen *unzeitgemäss* achten, maar wijst die kritiek grotendeels van de hand omdat de identiteitscrisis alleen met een canon van het eigene bestreden kan worden. Hij concludeert eenvoudigweg dat de canon een passend antwoord is voor Nederland. Dat antwoord overtuigt niet na een betoog dat als verkenning informatief is maar bovenal te grofmazig is. De hausse aan lokale, regionale en thematische canons die

sindsdien is ontstaan, en waar de auteur aan voorbijgaat, wijst erop dat voor een goed begrip meer oog is vereist voor de complexiteit van de historische cultuur.

Kees Ribbens, NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies